

H R A N I C E

{ 🇨🇪 } **HISTORIE HRANICKA** { 🇨🇪 }

{ 🇩🇪 } **DIE GESCHICHTE VON HRANICE UND UMGEBUNG** { 🇩🇪 }

Wáměstí kolem roku 1900

Marktplatz um 1900

NEJSTARŠÍ DĚJINY

Hranice byly založeny skupinou německých kolonistů koncem 12. století. Původní německý název obce – Rossbach, znamená „Koňský potok“. Tento název vznikl pravděpodobně podle potoka, který protékal středem obce, ke kterému chodili tehdejší obyvatelé napájet své koně. Kůň pijící z potoka je proto také dodnes vyobrazen na městském znaku.

Nejstarší písemná zmínka o Hranicích pochází z roku 1413 (existuje více teorií o letopočtu), kdy Hranice a k nim patřící okolní obce Trojmezí a Pastviny prodali Neubergerové Zedtwitzům. Neubergerové byli jedním z německých ministeriálních rodů, které ve 12. století přicházely liduprázdňé Chebsko kolonizovat. Jednalo se o loajální úředníky německého císařského rodu Štaufů. Neubergerův administrativním centrem byl hrad Neuberger u dnešního Podhradí u Aše. Roku 1394 vyměnili po meči Neubergerové z Podhradí a jejich majetek zdědil Konrád von Zedtwitz. Zedtwitzové, šlechtický rod původně pocházející ze saského Vogtlandu, následně vykupováním majetku a sňatkovou politikou ovládli celé Ašsko.

Nejstarší obcí Hranicka, písemně doloženou k roku 1322, byla ale obec Studánka (dříve Thonbrunn), dále Trojmezí (Gottmannsgrün) a jeho místní část Kaiserhammer. Přes Kaiserhammer vedla poměrně frekventovaná cesta do hornofranckého Hofu. Zdejší obyvatelé se živilo zpracováním železné rudy, ze které vyráběli různé nástroje, ale i zbraně. Studánka je již roku 1392 zmiňována jako součást Neubergerův panství. Ve vsi existovalo opevněné panské sídlo, které stálo uprostřed kruhového ostrůvku, obehnaného vodním příkopem (tzv. Ringwallinsel).

Obyvatelé Hranicka se v té době živilo pěstováním většinou méně náročných zemědělských plodin. Mezi ně patřil také len, jehož zpracování se zde brzy stalo tradičním řemeslným odvětvím. Hranice, mající o něco málo lepší podmínky pro zemědělství, se rozvíjely rychleji než okolní obce a stávají se tak pozvolna přirozeným centrem tohoto mikroregionu. Zde byl také koncem 14. století postaven první katolický svatostánek – kaple sv. Martina.

CESTA K POLITICKÉ AUTONOMII AŠSKA A HRANICKA

Roku 1266 připojil nakrátko celé Chebsko, tedy i Ašsko s Hranicemi, k českému království Přemysl Otakar II. Již ale roku 1278 přechází držení Chebska na samotného říšského krále Rudolfa Habsburského, který z něj vyjmul Ašsko a sousední město Selb a dal je do zástavy za 600 stříbrných Fojtům z Plavna. Jan Lucemburský, který roku 1322 natrvalo připojil Chebsko k českým zemím, zástavu vyplatit příliš nechtěl. Neubergerové se obávali mocenských snah Fojtů z Plavna, proto sami nabídli roku 1331 českému králi své majetky na Ašsku jako léno. Jan Lucemburský je přijal a následným lenním přípisem Neubergerům Ašsko opětovně propůjčil. Tento lenní přípis bude v následujících 400 letech hrát významnou roli ve vývoji regionu. Vyplyvá z něj totiž, že držitelé Ašska nemají vůči panovníkovi žádnou jinou povinnost, kromě věrnosti a lenní poddanosti.

OD HUSITSKÝCH VÁLEK K PROTESTANTISMU

Období husitských válek se Hranicka příliš nedotkla. Roku 1430 se okolo Hranic mihly husitské oddíly při jedné z jejich „rejsů“ (někdy též „Spanilá jízda“), když po cestě do Bavorska vyplnily Adorf.

V polovině 16. století se začíná na Ašsku šířit učení Martina Luthera. Zasluhu na tom měli především sami Zedtwitzové, kteří se také osobně účastnili říšského sněmu ve Wormsu roku 1521, na kterém hájil Martin Luther své učení. Po přijetí Augsburského míru roku 1555, který proklamoval „cí vláda, toho náboženství“, se stává celé Zedtwitzké panství evangelickým.

Daleko závažnější dopad pro Hranicko mělo období tzv. třicetileté války (1618 – 1648), celoevropský konflikt, kterým vyvrcholily vzájemné spory mezi římskokatolickou církví a přívrženci protestantismu.

Po evangeličky prohrané bitvě na Bílé hoře u Prahy roku 1620 došlo v českých zemích k násilné rekatolizaci. Také všechny větve rodu Zedtwitzů na Ašsku, na které se mezitím rod rozpadl, byly vyzvány, aby se rekatolizaci podrobily, nebo se z českých zemí vystěhovaly. Zedtwitzové se snažili nepřilížit úspěšně hájit právy nabytými roku 1331, která jim zaručovala autonomii. Evangeličtí kněží odchází na Ašsku jako léno, místní evangeličtí zamířili za bohoslužbami a křty do sousedního Saska. Roku 1633 propukla na celém Chebsku epidemie moru, který sem zavlekla procházející vojska. Mnoho lidí se následně z oblasti raději vystěhovalo. Z původního počtu obyvatel Ašska a Hranicka zůstala pouhá polovina. Po podepsání Westfálského míru roku 1648 se na Ašsko vrací opět evangelické vyznání.

PŘÍCHOD BRAMBOR NA HRANICKO

Hlavním zdrojem obživy obyvatel Hranicka bylo zemědělství, stále více se však začínala rozšiřovat řemesla. První cechovní oprávnění v Hranicích se datuje k roku 1591 pro krejčovství a obuvnictví. Roku 1648 vzniká cech zedníků, mlynářů a tesařů. V oblasti Hranicka existovalo v té době již 6 mlýnů. Nejvýznamnějším a jedním z nejstarších byl dnes již neexistující mlýn rodiny Knöckelů na okraji Hranic (rybník „Doljška“). Roku 1651 byl založen také cech tkalců, který se stane základním kamenem budoucího textilního průmyslu v Hranicích a na celém Ašsku.

Jako drobná epizoda, ale s dalekosáhlými důsledky, se zdá příchod brambor na Hranicko. Zatímco se brambory, jako exotická pochutina, pomalu objevují na přelomu 16. a 17. století na jídelníčku evropské šlechty, již roku 1698 je v závěti Nicolý Knöckela zmiňován „záhon na brambory“. Jedná se o první písemnou zmínku o bramborách na Ašsku. Roku 1700 jsou poprvé sázeny brambory v samotných Hranicích. Z Hranicka se postupně stane bramborářská „velmoc“, odkud se pěstování brambor rozšíří do Rehau, Selbu a dále do bavorského Vogtlandu.

DIE ÄLTESTE GESCHICHTE

Hranice wurden von einer Gruppe deutscher Kolonisten Ende des 12. Jahrhunderts gegründet. Der ursprüngliche Name der Gemeinde war – Rossbach. Dieser Name stammt wahrscheinlich vom Bach, der durch die Mitte der Gemeinde floss und zu dem die damaligen Bewohner gingen um ihre Pferde zu tränken. Ein aus dem Bach trinkendes Pferd ist deshalb auf dem Stadtwappen dargestellt.

Die älteste schriftliche Notiz über Hranice stammt aus dem Jahr 1413 (es gibt mehrere Theorien über die Jahreszahl, als Hranice und zur Gemeinde gehörenden Trojmezí und Pastviny die Neuberger an Zedtwitzer verkauften. Die Neuberger waren eines der deutschen Ministerialgeschlechter, die im 12. Jahrhundert in das menschenleere Egerland kamen, um es zu kolonisieren. Es handelte sich um ergebene Beamte des deutschen kaiserlichen Geschlechts der Stauer. Das Neuberger Verwaltungszentrum war die Burg Neuberger im heutigen Podhradí bei Aš. 1394 starben die Neuberger aus Podhradí im Mannesstamm aus und deren Vermögen erbte Konrad von Zedtwitz. Die Zedtwitzer, ein Adelsgeschlecht, das ursprünglich aus dem sächsischen Vogtland kam, beherrschte nachfolgend mit dem Aufkauf von Vermögen und Heiratspolitik das ganze Ascher Ländchen.

Die älteste schriftlich beurkundete Gemeinde – aus dem Jahr 1322 – war aber Studánka (früher Thonbrunn), weiter Trojmezí (Gottmannsgrün) und sein Ortsteil Kaiserhammer. Über Kaiserhammer führte ein recht frequentierter Weg nach das in Oberfranken liegende Hof. Die hiesigen Bewohner lebten von der Bearbeitung von Eisen, aus dem sie verschiedenen Werkzeuge, aber auch Waffen erzeugten. Studánka wird schon 1392 als ein Bestandteil des Neuberger Landbesitzes erwähnt. Im Dorf gab es einen befestigten Herrensitz, der inmitten einer kreisförmigen Insel stand und von einem Wassergraben umgeben war (sog. Ringwallinsel).

Die Bewohner von Hranice und Umgebung ernährten sich zu den Zeiten meistens mit dem Anbau von weniger anspruchsvollen landwirtschaftlichen Kulturpflanzen. Zu denen gehört auch der Flachs, dessen Verarbeitung schon bald zu einem traditionellen Handwerk wurde. Die Gemeinde Hranice, die ein bisschen bessere Bedingungen für die Landwirtschaft hatte, entwickelte sich schneller als die umliegenden Gemeinden und wurde somit allmählich zu einem natürlichen Zentrum dieser Mikroregion. Hier wurde auch Ende des 14. Jahrhunderts die erste katholische Weihstätte – die St. Martin-Kapelle gebaut.

DER WEG ZUR POLITISCHEN AUTONOMIE DES ASCHER LÄNDCHENS UND HRANICE UND UMGEBUNG

Im Jahr 1266 schloss Otakar II. Přemysl für kurze Zeit das Egerland, so auch das Ascher Ländchen mit Hranice an das Böhmisches Königreich. Aber schon im Jahr 1278 geht die Herrschaft über das Egerland an den Reichskönig Rudolf Habsburger, der das Ascher Ländchen und die Nachbarstadt Selb herausnahm und es als Lehen für 600 Silberstücke an die Vogte aus Plauen gab. Johann von Luxemburg, der 1322 dauerhaft das Egerland an die böhmischen Länder anschloss, wollte das Lehen nicht ausbezahlen. Die Neuberger befürchteten den Machtkampf mit den Vögten aus Plauen, deshalb boten sie 1331 dem böhmischen König selbst ihr Vermögen im Ascher Ländchen als Lehen an. Johann von Luxemburg nahm es an und mit dem folgenden Lehensbrief gab er das Ascher Ländchen wieder an die Neuberger als Lehen zurück. Dieser Lehensbrief wird dann in den folgenden 400 Jahren eine bedeutende Rolle bei der Entwicklung der Region spielen. Er hat nämlich zur Folge, dass die Besitzer von Ascher Ländchen gegenüber dem Herrscher außer der Treue und Lehenergebenheit keine andere Verpflichtung hatten.

VON DEN HUSSITEN-KRIEGEN ZUM PROTESTANTISMUS

Die Hussiten-Kriege hatten auf Hranice und Umgebung keinen großen Einfluss. 1430 erschienen in der Nähe von Hranice ganz kurz Hussitentruppen bei einem ihrer Hussitenzüge (auf Tschechisch „rejs“), als sie auf dem Weg nach Bayern Adorf plünderten.

Mitte des 16. Jahrhunderts beginnt sich im Ascher Ländchen die Lehre von Martin Luther zu verbreiten. Verdient haben sich darum vor allem die Zedtwitzer selber, die auch persönlich im Jahr 1521 an der Reichsversammlung in Worms teilnahmen. Hier verteidigte Martin Luther seine Lehre. Nach der Annahme des Augsburger Friedens 1555, der die Formel „wer regiert, bestimmt die Religion“ verkündete, wird das ganze Zedtwitzer Herrschaftsgut evangelisch.

Eine viel schwerwiegendere Auswirkung auf Hranice und Umgebung hatte der sog. Dreißigjährige Krieg (1618 – 1648), ein europaweiter Konflikt, mit dem die gemeinsamen Streitigkeiten zwischen der römisch-katholischen Kirche und den Anhängern des Protestantismus ihren Höhepunkt erreichten.

Nach der Schlacht am Weißen Berg bei Prag 1620, wo die Protestanten geschlagen wurden, kam es in Böhmen zu einer Zwangsrekatholisierung. Auch alle Ahnenzweige des Zedtwitzer Geschlechts im Ascher Ländchen, in die das Geschlecht inzwischen zerfiel, wurden aufgerufen, dass sie sich der Rekatholisierung unterwerfen, oder aus den böhmischen Ländern wegziehen. Die Zedtwitzer bemühten sich erfolglos mit den Rechten, die sie 1331 erwarben und die ihnen ihre Autonomie versicherten, zu verteidigen. Die evangelischen Priester verließen für 20 Jahre das Ascher Ländchen, die örtlichen Protestanten gingen zu Gottesdiensten und Taufen in das benachbarte Sachsen. Viele Menschen zogen später lieber aus der Region weg. Von der ursprünglichen Bewohneranzahl des Ascher Ländchens und Hranice und Umgebung blieb nur die Hälfte. Nach der Unterzeichnung des Westfälischen Friedens im Jahr 1648 kehrt der evangelische Glaube ins Ascher Ländchen zurück.

DER EINZUG DER KARTOFFELN IN HRANICE

Die wichtigste Ernährungsquelle der Bewohner von Hranice und Umgebung war die Landwirtschaft, aber das Handwerk entwickelte sich immer mehr. Die ersten Zunftberechtigungen in Hranice datiert sich ins Jahr 1591 für das Schneider- und Schuhwerk. Im Jahr 1648 entstanden die Zunft der Maurer, Müller und Zimmermänner. In der Umgebung von Hranice gab es zu der Zeit 6 Mühlen. Die wichtigste und eine der ältesten war die heute nicht mehr existierende Mühle der Familie Knöckel am Rande von Hranice (der Teich „Doljška“). 1651 wurde auch die Zunft der Weber, die ein Grundstein für die künftige Textilindustrie in Hranice und im ganzen Ascher Ländchen wird.

Als kleine Episode, aber mit weitreichenden Folgen, war der Einzug der Kartoffel in Hranice und Umgebung. Während die Kartoffeln, als exotisches Genussmittel, an der Wende des 16. und 17. Jahrhundert auf der Speisekarte des europäischen Adels erschienen, wird schon 1698 im Testament von Nicol Knöckel ein „Kartoffelbeet“ erwähnt. Es handelt sich um eine erste schriftliche Notiz über Kartoffeln im Ascher Ländchen. Im Jahr 1700 werden das erste Mal Kartoffeln in Hranice angebaut. Aus diesem Gebiet entwickelte sich nach und nach eine „Kartoffelweltmacht“, von hier verbreitet sich der Kartoffelanbau nach Rehau, Selb und weiter ins bayerische Vogtland.

H R A N I C E

{ } HISTORIE HRANICKA { }

{ } DIE GESCHICHTE VOM HRANICE UND UMGEBUNG { }

JOSEF I. HABSBURSKÝ V HRANICÍCH

V říjnu roku 1702 zažilo městečko velké pozdvižení. Při své cestě z hornofranckého Hofu zpět domů se 29. října v Hranicích zastavil a poobědval budoucí rakouský císař Josef I. Habsburský se svou manželkou a doprovodem. Zatímco úřadující císař Leopold I. se ze státní návštěvy Hofu vydal dále přes Adorf, jeho syn zvolil starou a frekventovanou cestu přes Hranice, Pastviny a Újezd. Slavnostní oběd se odehrál na tehdejší hranické faře.

Josef I. aus dem Hause Habsburg

Wilhelmina - Frau von Joseph I.

NA CESTĚ K ZÁNIKU SAMOSTATNOSTI AŠSKA

Téměř 70 let trvala stabilizace rozvrácené společnosti a hospodářských poměrů po Třicetileté válce. Při historicky prvním sčítání selských stavení a domácností v roce 1688 bylo zjištěno v Hranicích 71 domácností (cca 426 obyvatel), Pastvinách 24 (144 o.), Studánce 15 (90 o.) a Trojmezí 5 (30 o.). V samotné Aši 143 (858 o.).

Roku 1719 začala místní evangelická farnost s přestavbou hranického kostela. Přestavba probíhala tak rychle, že mohl být nový svatostánek znovu vysvěcen již po 7 měsících práce, 15. října 1719

Následující roku 1720 byl také vyneseno poslední rozsudek smrti na Ašsku. Ašským soudem byla k trestu smrti odsouzena žena z Trojmezí, a to za zabít svého dítěte. Rozsudek byl proveden stětím na ašském popravišti, kde byla také následně pohřbena.

Po usednutí historicky první ženy, Marie Terezie, roku 1740 na císařský trůn, dochází ale opět k dějinným a společenským zvratům. Její nárok na trůn byl evropskými panovníky zpochybnován. Záhy propukla válka o dědictví rakouské, v průběhu které bylo Chebsko až do roku 1742 okupováno francouzským vojskem. Poté, roku 1756, vypukla tzv. Sedmiletá válka vpádem pruských vojsk krále Fridricha II. do Saska a následně do českých zemí. V jejím průběhu prošla několikrát pruská i rakouská vojska Ašskem a Hranicem a došlo zde mezi nimi k několika drobným šarvátkám a jednomu většímu střetnutí (střetnutí u Nebes, 1759). Místní obyvatelstvo bylo vystavováno tvrdým kontribucím. Armády obou stran nezabavovaly jen peníze, potraviny, dobytek a krmivo pro koně. Především pruská armáda ráda násilně odváděla mladé muže do svých řad, a proto se značná část obyvatel Hranic při jejich příchodu raději ukryvala i s dobytkem v lesích u hranic se Saskem. Roku 1758 zavlekla procházející vojska na Aško tyfus. V Hranicích mu v krátké době podleho přes 100 osob, v samotné Aši téměř 400.

SOUDNÍ SPORY MEZI ZEDWITZI A MARIÍ TEREZIÍ

Marie Terezie se rozhodla po vyčerpávajících obranných válkách pro zásadní reformu společnosti, armády a státu. Jednou z nejdůležitějších reforem bylo zavedení okresů a krajů. Hranice se spolu s celým autonomním zedwitzkým Ašskem stalo nově součástí Chebského okresu v Loketském kraji. Zedwitzové tím přišli nejen o svá práva, ale také státní samostatnost. Odmítali se proto podřídit a zahájili vleklé a finančně nákladné soudní spory s panovníčím dvorem, které trvaly celých 40 let. Odbojně Zedwitzové to přivedlo téměř na hranici bankrotu, a proto se koruně nakonec roku 1774 podřídili. Marie Terezie vzala Zedwitzové na milost a uzavřela s nimi dohodu, tzv. „Temperamentní body“, kterou jim zaručuje některé osobní výhody, jako svobodu vyznání, ale také třeba osvobození od daní. To bude zanedlouho hrát významnou roli při prudkém rozvoji průmyslu v Ašském výběžku.

ROZKVĚT TEXTILNÍHO PRŮMYSLU

V době Napoleonových válek dochází k rozkvětu textilního průmyslu v Hranicích. V důsledku Sedmileté války přišla Marie Terezie o Slezsko a Kladsko, do té doby nejvýznamnější textilní oblasti monarchie. Toho využilo Hranicko s již tradiční textilní výrobou, kde se domácímu tkalcovství věnovalo velké množství lidí. Začínají vznikat první manufaktury a objevují se první továrnícké rodiny: Bär, Uebel, Künzel, Götz aj. Kolem roku 1800 vznikají v Hranicích první mechanické přádelny, jedny z prvních v Rakousku-Uhersku. Průmyslový rozvoj dosáhl vrcholu roku 1840, kdy se představitelé města postavili proti plánovanému vedení silnice z Chebu do Plavna přes jejich obce. Důvodem byly předchozí zkušenosti a obavy z možných vojenských transportů, procházející Hranicemi. Aš, která nedlouho na to získá silniční i železniční spojení s vnitrozemím i okolními bavorskými městy, tak Hranice předběhne a brzy se z ní stane Mekka textilního průmyslu v českých zemích.

Hranické textilky zpracovávají bavlnu vyráběly především různé druhy šátků, které exportovaly do Ameriky, Turecka, severní Afriky, ale také do Indie. Na konci 19. století přechází na výrobu ubrusů, přehozů, šatovek, záclon a začíná zde výroba koberců. Také díky vybudování železničního spojení Aš – Hranice – Adorf (Sasko) mezi lety 1884 – 1906, dochází k postupnému oživení průmyslové výroby. V té době v Hranicích vzniká líkérka rodiny Richterů, která svým bylinným líkěrem „3 Richter“ (3 soudci, Richterova hořká) konkurovala karlovarské Becherovce a Fernetu Stock nejen na Chebsku.

HRANICE NA PRAHU 20. STOLETÍ

Roku 1826 začíná získávat na významu dosud téměř neznámá obec Studánka. Hranický továrník Künzel zde u rybníka (Nový rybník) vybudoval zbrusu novou přádelnu. Jednalo se o první přádelnu, která ke svému pohonu používala od roku 1830 parní stroj. Těsně před příchodem nového století je v evangelických Hranicích vybudován také katolický svatostánek. Roku 1894 je zde postaven kostel Navštívení Panny Marie, který patřil pod ašskou katolickou farnost na Mikulášském vrchu. Jedna z větví Zedwitzů, usídlená právě na Mikulášském vrchu, konvertovala na začátku 18. století ke katolicismu a Mikulášský vrch se stal ryze katolickou čtvrtí se samostatným číslováním domů.

Příchod a průběh 1. světové války poznamenal Hranicko stejně jako zbytek českých zemí. Do války narukovalo z celého Hranicka v průběhu války téměř 1.000 mužů, 220 se jich domů již nikdy nevrátilo. Byly uzavřeny hranice do Saska i Bavorska a z místních kostelů byly odvezeny bronzové zvony, které posloužily jako materiál pro válečnou výrobu. Na obyvatelstvo stále citelněji doléhal nedostatek potravin. Došlo k zavedení přídelového systému na chléb, kávu, tuk, ale také mýdlo, sůl a tabák. Začali se zde objevovat uprchlíci z válečných oblastí, především z Halic. Konec „Velké války“ a vznik ČSR přijali Hraničtí nepřítli vzrušeně, i když se také oni připojili 29. října k nově vyhlášené provincii českých Němců „Deutschböhmern“ se sídlem v Liberci. 24. 12. 1918 bylo městečko obsazeno československou armádou a tím byly tyto separatistické snahy v nejzápadnějším městě ČSR ukončeny.

Reklama líkérky kolem 1940

Likör: Eine Werbeanzeige um 1940

JOSEF I. AUS DEM HAUSE HABSBURG IN HRANICE

Im Oktober 1702 erlebte das Städtchen eine große Aufruhr. Bei seiner Reise aus dem Oberfränkischen Hof zurück nach Hause, machte am 29. Oktober der künftige österreichischer Kaiser Josef I. mit seiner Frau und Begleitung einen Stopp in Hranice und aß hier zu Mittag. Während sich Kaiser Leopold I. vom Staatsbesuch in Hof weiter über Adorf begab, wählte sein Sohn einen alten und frequentierten Weg über Hranice, Pastviny und Újezd. Das festliche Mittagessen fand im damaligen Pfarrhaus in Hranice statt.

Altes Pfarrhaus mit Gedenktafel

DER WEG ZUM VERLUST DER SELBSTSTÄNDIGKEIT DES ASCHER LÄNDCHENS

Fast 70 Jahre dauerte die Stabilisierung der zerrütteten Gesellschaft und der wirtschaftlichen Verhältnisse nach dem Dreißigjährigen Krieg. Bei der historisch ersten Zählung der Bauerhäuser und Haushalten im Jahr 1688 wurde festgestellt, dass es in Hranice 71 Haushalte (ca. 426 Bewohner), in Pastviny 24 (144 B.), in Studánka 15 (90 B.) und in Trojmezí 5 (30 B.). In Asch dann 143 Haushalte (858 B.).

1719 begann der örtliche evangelische Pfarrbezirk mit dem Umbau der Kirche in Hranice. Der Umbau verlief so schnell, dass die neue Kirche schon nach 7 Monaten Arbeit erneut am 15. Oktober 1719 geweiht werden konnte.

Im folgenden Jahr 1720 wurde auch das letzte Todesurteil im Ascher Ländchen gefällt. Vom Ascher Gericht wurde eine Frau aus Trojmezí für den Mord ihres Kindes zu Tode verurteilt. Das Urteil wurde mit einer Köpfung auf der Ascher Hinrichtungsstätte durchgeführt, hier wurde sie auch beerdigt.

Als die historisch erste Frau Maria Theresia – 1740 – den kaiserlichen Thron bestieg, kommt es erneut zum historischen und gesellschaftlichen Umschwung. Ihre Ansprüche auf den Thron wurden von den europäischen Herrschern in Frage gestellt. Bald brach der Krieg um das österreichische Erbe aus, in dessen Verlauf das gesamte Egerland bis 1742 vom französischen Militär besetzt wurde. Danach, im Jahr 1756, brach der sog. Siebenjährige Krieg mit dem Einmarsch der preußischen Armee des Königs Friedrich II nach Sachsen und nachfolgend in die böhmischen Länder aus. In seinem Verlauf zogen einige Male die preußischen und österreichischen Armeen durch das Ascher Ländchen und Hranice und Umgebung und es kam zwischen ihnen zu einigen kleinen Plänkelen und einem größeren Zusammenstoß (Zusammenstoß bei Nebesa/Himmelreich 1759). Die örtliche Bevölkerung wurde harten Kontributionen ausgestellt. Die Armeen beider Parteien beschlagnahmten nicht nur Geld, Lebensmittel, Vieh und Futter für die Pferde. Vor allem die preußische Armee führte gern mit Gewalt junge Männer in ihre Reihen, und deshalb versteckte sich ein Großteil der Bewohner von Hranice bei dem Durchzug der Armee samt Vieh in den Wäldern an der Grenze zu Sachsen. 1758 schleppten die Begleitarmeen Typhus ins Ascher Ländchen. In Hranice unterlagen über 100 Menschen der Krankheit, in Asch dann fast 400.

RECHTSSTREIT ZWISCHEN DEM ZEDWITZERIN UND MARIA THERESIA

Maria Theresia entschied sich nach erschöpfenden Verteidigungskriegen für eine grundlegende Reform der Gesellschaft, Armee und des Staats. Eine der wichtigsten Reformen war die Einführung der Kreise und Bezirke. Hranice wurden zusammen mit dem ganzen autonomen Zedwtitzer Ascher Ländchen ein neuer Bestandteil des Egerer Kreises im Ellbogenbezirk. Die Zedwtitzer verloren so nicht nur ihre Rechte, sondern auch ihre hundertjährige Selbstständigkeit. Sie lehnten es deshalb ab sich zu unterwerfen und begannen langwierige und finanziell kostspielige Rechtsstreitigkeiten mit dem Herrscherhof, die dann ganze 40 Jahre dauerten. Die widerspenstigen Zedwtitzer brachte es bis an die Grenze des Bankrotts, und deshalb unterwarfen sie sich 1774 schließlich. Maria Theresia nahm die Zedwtitzer in Gnade auf und schloss mit ihnen ein Abkommen, die sog. „Temperamentpunkte“, mit dem sie ihnen einige persönliche Vorteile zugesteh. Es handelt sich um die Glaubensfreiheit, aber auch die Steuerfreiheit. Das wird bald eine bedeutende Rolle bei der gewaltigen Industrieentwicklung im Ascher Ländchen spielen.

DER AUFSCHWUNG DER TEXTILINDUSTRIE

Zu Zeiten der Napoleon-Kriege kommt es zum Aufschwung der Textilindustrie in Hranice. Infolge des Siebenjährigen Kriegs verlor Maria Theresia Schlesien und Glaz, die bis dahin zu den wichtigsten Textilgebieten der Monarchie gehörten. Das nutzten Hranice und Umgebung mit der schon traditionellen Produktion aus, wo sich der Hausweberei eine große Menge Menschen widmete. Es entstanden die ersten Manufakturen und es erschienen die ersten Fabrikantenfamilien: Bär, Uebel, Künzel, Götz u.a. Um das Jahr 1800 herum entstehen in Hranice die ersten mechanischen Webereien, einige der ersten in Österreich-Ungarn. Die Industrieentwicklung erreichte ihren Höhepunkt im Jahr 1840, als sich die Stadtvertreter gegen die geplante Straßenführung aus Cheb nach Plauen über ihre Gemeinde stellten. Der Grund waren vorherige Erfahrungen und Befürchtungen vor möglichen Armeetransporten, die durch Hranice führen würden. Aš, das kurz danach eine Straßen- und Bahnverbindung mit dem Inland und den umliegenden bayerischen Städten gewann, überholte so Hranice und bald wurde es zum Mekka der Textilindustrie in den böhmischen Ländern.

Die Textilfabriken in Hranice, die Baumwolle verarbeiteten, stellten vor allem verschiedene Tücher her, die nach Amerika, in die Türkei, nach Nordafrika, aber auch nach Indien exportiert wurden. Ende des 19. Jahrhunderts wechselten sie zur Herstellung von Tischdecken, Kleiderstoffen, Gardinen und man begann auch mit der Herstellung von Teppichen. Dank dem Ausbau der Bahnverbindung Aš – Hranice – Adorf (Sachsen) zwischen den Jahren 1884 – 1906, kam es zur allmählichen Belebung der Industrieproduktion. Zu der Zeit entsteht in Hranice die Likörfabrik der Familie Richter, die mit ihrem Kräuterlikör „3 Richter“ (Richtersbitter) dem Karlsbader Becherovka und Fernet Stock nicht nur im Egerland konkurrierte.

Studánecká přádelna kol.1900

Die Neunteicher Spinnerei um 1900

HRANICE AN DER SCHWELLE DES 20. JAHRHUNDERTS

Im Jahr 1826 beginnt die bisher unbekannte Gemeinde Studánka an Bedeutung zu gewinnen. Der Rossbacher Fabrikant Künzel errichtete hier am Teich (Nový rybník) eine ganz neue Spinnerei. Es handelte sich um die erste Spinnerei, die seit 1830 für ihren Antrieb eine Dampfmaschine nutzte. Kurz vor dem neuen Jahrhundert wird im protestantischen Hranice auch eine katholische Kirche gebaut. 1894 wurde die Mariä-Heimsuchung-Kirche, die zu der Ascher katholischen Gemeinde auf dem Niklasberg gehörte, gebaut. Eine Linie der Zedwtitzer, die gerade auf dem Niklasberg angesiedelt war, konvertierte Anfang des 18. Jahrhunderts zum Katholizismus und der Niklasberg wurde zu einem reinen katholischen Viertel mit einer selbstständigen Hausnummerierung.

Der 1. Weltkrieg und sein Verlauf zeichneten Hranice und Umgebung genauso wie den Rest der böhmischen Länder. In den Krieg rückten fast 1.000 Männer ein, 220 kamen nie wieder zurück. Es wurden die Grenzen zu Sachsen und Bayern geschlossen und aus den örtlichen Kirchen wurden die Glocken aus Bronze weggebracht, die als Material für die Kriegsproduktion dienten. Die Bevölkerung litt immer mehr unter dem Lebensmittelmangel. Es kam zur Einführung einer Rationierung für Brot, Kaffee, Fett, aber auch Seife, Salz und Tabak. Es kamen Flüchtlinge aus den Kriegsgebieten, vor allem aus Galizien. Das Ende des „Großen Krieges“ und die Entstehung der Tschechoslowakei nahmen die Bürger aus Hranice gelassen auf, obwohl sie sich auch am 29. Oktober zu der neu ausgerufenen Provinz der „Deutschböhmern“ mit dem Sitz in Liberec anschlossen. 24.12.1918 wurde die Stadt von der tschechoslowakischen Armee besetzt und so wurden diese separatistischen Bemühungen in der westlichsten Stadt der Tschechoslowakei beendet.

H R A N I C E

{ } HISTORIE HRANICKA { }

{ } DIE GESCHICHTE VON HRANICE UND UMGEBUNG { }

HRANICKO DO ROKU 1945

Zatímco nedaleké Německo se velmi rychle propadalo do hluboké poválečné hospodářské i společenské krize, čeští Němci žijící v nově vzniklé ČR se pomalíčku sžívali s novou realitou.

Hranické textilky rozjely opět výrobu a hospodářská situace se velmi rychle stabilizovala. Regionu se tak vyhnuly větší hladomory nebo nezaměstnanost a z nich pramenící nepokoje. I sem sice zavítala španělská chřipka a za oběť jí padlo několik desítek hranických občanů, nijak fatálně se však na Ašsku nerozšířila. V Hranicích se také začali objevovat první Češi, jednalo se o zaměstnance drah, pošty, policie a další státní zaměstnance. Při sčítání obyvatel v nové republice roku 1921 bylo v Hranicích napočítáno 572 domů a 3.936 obyvatel. Jedním z významných hranických rodáků, který právě v této době prožívá mnohé úspěchy, byl malíř a grafik Josef Hermann Hendel. Roku 1925 se mezi Pastvinami a Hranicemi otvírá veřejné koupaliště a koná se i 1.ples české menšiny v Hranicích. O 2 roky později (1927) je otevřen pečovatelský dům pro přestárlé tkalce v Růžovém údolí, který byl postaven z pozůstalosti ašského továrníka, mecenáše a patriota Gustava Geipela. Cvičení z místního turnerského oddílu (Deutscher Turnerverband) dostali v roce 1933 k dispozici zbrusu novou tělocvičnu, jejížž vysvěcení a otevření se osobně zúčastnil Konrád Henlein.

Světová hospodářská krize, která v roce 1933 dorazila také do ČR, tento rozvoj Hranicka rázně utnula. Již v květnu 1933 bylo v Hranicích evidováno 1.100 nezaměstnaných. Začíná se projevovat nespokojenost s přístupem československé vlády ke krizi, která zasáhla nehlouběji právě v oblastech, kde již po staletí žili čeští Němci – v Sudetech. Otevírají se staré rány a staré křivdy. Pomyslný olej do ohně je pro místní obyvatele průběh světové hospodářské krize v nedalekém Německu. Díky účelové politice říšského kancléře Adolfa Hitlera, tam byly dopady krize minimální. Mnoho českých Němců proto obracelo v naději oči ke svým soukmenovcům v Německu. Dochází k radikalizaci německého obyvatelstva, které otevřeně volá po odtržení od Československa. Ozbrojení příslušníci sudetoněmeckého Freikorpsu začali vyvolávat přestřelky s českou policií a četnictvem. Češi utíkají z pohraničí, které stojí na pokraji občanské války. Údajnou diskriminaci a utlačování národnostní menšiny následně využil říšský kancléř Adolf Hitler k rozbití ČR. V březnu 1938 je k Německu připojeno Rakousko a 1. října 1938 v důsledku Mnichovské dohody jsou k Německu připojeny také Sudety. Hranicko se tak ocitá na území jiného státu – Velkoněmecké říše.

V září 1939 vypukla 2. světová válka a hraničtí muži, kterých se nově týkala všeobecná branná povinnost vůči Německu, postupně odcházeli na frontu. Stejně jako v průběhu „Velké války“ je brzy zaveden předělový systém na potraviny, tabák i ošacení. Mnohé textilky přešly na válečnou výrobu. Do Hranic přicházejí první úmrtí oznámení, jsou opět zřizovány nouzové lazarety pro rekonvalescenty a jako náhrada za chybějící muže při práci v zemědělství byli násilně přivedeni zajatci z Francie a později i sovětsí zajatci.

Desátník Lewis W. Conklin od 97. pěší divize US-Army

Corporal Lewis W. Conklin von der 97. Infanteriedivision der US-Armee

Do přímého kontaktu s probíhající válkou se dostali Hraničtí až v samém závěru války. 5. března 1945 havaroval na okraji Hranic britský čtyřmotorový bombardér Avro Lancaster, který se vracel z náletu na saský Chemnitz. Havárii nikdo z posádky nepřežil. Konec války se blížil každým dnem. 18. dubna 1945 vstoupily první jednotky americké armády na půdu předmnichovského Československa. Jednalo se o průzkumný oddíl podporovaný tanky ze sestavy 90. pěší divize. Stalo se tak poblíž osady Kaiserhammer. Průzkum, který vedl poručík Merrill B. Rudes, se dostal až do blízkosti obce Trojmezí a následně se s několika německými zajatci stáhl zpět za státní hranici. Samotné město Hranice bylo obsazeno až 21. dubna 1945. Toho dne vstoupili do města příslušníci 6. jezdecké skupiny, která spadala pod 1. Armádu generála Courtney Hodgese. V následujících dnech probíhal ještě v okolí Hranic drobné střety s pronikajícími německými průzkumnými jednotkami, při kterých byl u Studánky zabit desátník Lewis W. Conklin, příslušníka 97. pěší divize. V půli května 1945 se na Ašsku začínají objevovat první představitelé československé státní správy a jednotka Revoluční gardy z Plzně. Z Plzeňska sem v prvních poválečných dnech zamířil také samozvaný mstitel českého národa a údajný partyzán, zvaný „Party“. Ten na Kaiserhammeru soustředil skupinku podobně smýšlejících lidí a po několik měsíců terorizoval obyvatelstvo Hranicka. Na denním pořádku bylo znásilňování, krádeže, mučení a vraždy. Jejich první obětí, neznámým demobilizovaný německý voják, který se vracel z války domů, má dodnes hrob kousek za státní hranicí na Trojstátí. Jejich činnost nakonec ukončili američtí vojáci, kteří zdejší oblast dočasně spravovali. Pomalu se začal připravovat odsun německého obyvatelstva, který byl vítěznými mocnostmi schválen na Postupimské konferenci na přelomu července a srpna 1945. Z celého Ašska bylo v průběhu roku 1946 vysídleno více než 36.000 obyvatel německé národnosti, pouhým zhruba 5.000 bylo povoleno zůstat. Jednalo se o prokazatelné antifašisty a dále o odborníky, nezbytné pro chod zdejší textilní výroby.

Hrob neznámého vojáka u trojstátí

Grab eines unbekanntem Soldaten in der Dreifaltigkeit

ZA „ŽELEZNOU OPOU“

Po násilném vysídlení německého obyvatelstva dochází k postupnému dosídlování Ašska i Hranicka Čechy z vnitrozemí, ale také volynskými Čechy z Ukrajiny, Čechy z rumunského Banátu, či Slováky. Původní počet obyvatel se však povedl nahradit pouze z poloviny. Mnoho prázdných domů začalo chátrat a muselo být strženo. Zmizely dokonce celé vesnice a osady, které se po roce 1951 ocitly v zakázaném pohraničním pásmu. Z povrchu zemského se ztratila celá osada Kaiserhammer a značná část Trojmezí a Pastvin.

Po komunistickém převratu v roce 1948 byly všechny hranické textilní továrny znárodněny a přidruženy k národnímu podniku Ohara AŠ (od 1965 součást Textilany Liberec). Polnosti jednotlivých vlastníků byly kolektivizovány a sloučeny do takzvaných Jednotných zemědělských družstev (JZD).

V roce 1951 vznikla při Ministerstvu vnitra Pohraniční stráž (dále jen PS), která začala hlídat hranice ČR. Na strategických místech Ašska, spadající pod 5. brigádu Pohraniční stráže (Chebská brigáda), byly vybudovány poblíž státní hranice kasárna jednotlivých rot PS. Na Hranicku to byl objekt 1.rPS Trojmezí, 2.rPS Pastviny, 6.rPS Krásňany a 7.rPS Ebmath (obě zrušeny v roce 1966). Podél hranice vzniká pás nepřetržitě střezných překážek a plotů z ostnatého drátu, zamezující nelegální přechod státní hranice oběma směry. Především ale směrem z tzv. Východního bloku na západ. Mezi lety 1948 – 1989 byli v hranickém úseku zastřeleni příslušníci PS celkem 4 lidé, kteří se pokusili o nelegální přechod hranice na západ, další 2 byli zabiti elektrickým proudem. Ten byl na některých místech do drátěného plotu pouštěn k „zesílení ochrany a obrany státních hranic“. K nejtragičtější z těchto událostí došlo v roce 1952 v Růžovém údolí, kam byla vylákána příslušníky zpravodajského oddělení PS do předem připravené provokativní akce dvojice devatenáctiletých českých reemigrantů z Rumunska, toužících po odchodu z komunistického Československa. Zde byli ukrytí třicetiletou hlídkou z PS, bez předchozího zákonného varování, zastřeleni dávku ze samopalu. Tento případ skončil, jako jeden z mála podobných incidentů, v roce 1954 před soudem. V roce 1956 došlo také k úmrtí mezi příslušníky PS. V Pastvinách byl jeden z vojáků zastřelen na společné hlídce svým kolegou. Ten pak uprchl do SRN, kde byl ale později zatčen a souzen za vraždu.

Život v duchu budování socialismu, pod taktovkou komunistické strany a za stálé vojenské přítomnosti, pokračoval nerušen na Hranicku až do roku 1989, kdy se tento neudržitelný systém prakticky ze dne na den v celém Československu zhroutil. Znovu se otevřely hranice s Německem, z pohraničí odešlo vojsko. Následovalo krátké období revolučního nadšení ze znovunabytí svobody a tvrdý pád do kapitalistické reality. V devadesátých letech postupně zanikl díky nekonkurenceschopnosti téměř veškerý textilní průmysl na Ašsku. Následná transformace místního průmyslu byla sice bolestná, ale Hranicko nabralo nový kurz.

Přestože 20. století bylo plné oboustranných a nesmazatelných křivd, začínáme se učit opět žít ve společném prostoru s našimi německými sousedy tak, jako tomu bylo po staletí. Navazujeme zpřetřhané vazby a začínáme psát novou kapitolu našich společných dějin.

HRANICE UND UMGEBUNG BIS 1945

Während das nahe Deutschland sehr schnell nach dem Krieg in eine wirtschaftliche und gesellschaftliche Krise fiel, lebten sich die Deutschböhmern, die in der neu gegründeten Tschechoslowakei lebten, langsam mit der neuen Realität zusammen.

Die Textilfabriken in Hranice produzierten im Hochbetrieb und die wirtschaftliche Lage stabilisierte sich schnell. Die Region wurde von keiner großen Hungernot oder Arbeitslosigkeit und daraus folgenden Unruhen heimgesucht. Auch hier gab es die spanische Grippe, der einige Dutzend Personen unterlagen, aber sie breitete sich im Ascher Ländchen nicht fatal aus. Nach Hranice kamen auch die ersten Tschechen, es handelte sich um Angestellte der Bahn, Post, Polizei und weitere Staatsangestellte. Bei der Volkszählung in der neuen Republik wurden 1921 in Hranice 572 Häuser und 3.936 Bewohner gezählt. Einer der bedeutendste Landsmann, der gerade zu dieser Zeit viele Erfolge erlebte, war der Maler und Grafiker Josef Hermann Hendel. 1925 wird zwischen Pastviny und Hranice ein öffentliches Freibad eröffnet und es wird der 1. Ball der tschechischen Minderheit in Hranice gefeiert. Zwei Jahre später (1927) wird ein Pflegeheim für überalterte Weber im Růžové údolí eröffnet, das vom Nachlass des Ascher Fabrikanten, Mäzen und Patriot Gustav Geipel gebaut wurde. Die Turner des örtlichen Turnervereins (deutscher Turnerverband) bekam 1933 eine neue Turnhalle zur Verfügung. An der Einweihung und Eröffnung nahm persönlich Konrad Henlein teil.

Die Weltwirtschaftskrise, die 1933 auch in die Tschechoslowakei kam, bereitete der Entwicklung von Hranice ein schnelles Ende. Schon im Mai 1933 wurden in Hranice 1.100 Arbeitslose registriert. Es beginnt sich die Unzufriedenheit mit der Lösung der Krise seitens der tschechoslowakischen Regierung bemerkbar zu machen. Die Krise betraf am stärksten gerade die Gebiete, in denen seit Jahrhunderten die Deutschböhmern lebten – das Sudetenland. Alte Wunden und altes Unrecht öffnen sich. Der Verlauf der Weltwirtschaftskrise in Deutschland peitschte die örtlichen Bewohner auf. Dank der zweckmäßig geführten Politik des Reichskanzlers Adolf Hitler, waren dort die Auswirkungen der Krise minimal. Viele Deutschböhmern richteten ihre Agen hoffnungsvoll auf ihre Genossen in Deutschland. Es kommt zur Radikalisierung der deutschen Bevölkerung, die offen eine Trennung von der Tschechoslowakei forderte. Die bewaffneten Anhänger des sudetendeutschen Freikorps riefen Schießereien mit der tschechischen Polizei und Gendarmerie hervor. Die Tschechen fliehen aus dem Grenzgebiet, das am Rande eines Bürgerkriegs steht. Die angebliche Diskriminierung und Unterdrückung der nationalen Minderheit nutzte der Reichskanzler Adolf Hitler für die Zerschlagung der Tschechoslowakei. Im März 1938 wird Österreich an Deutschland angeschlossen und am 1. Oktober 1939, infolge des Münchener Abkommens, wird auch das Sudetenland an Deutschland angeschlossen. Hranice und Umgebung befinden sich auf dem Gebiet eines anderen Staates – des Deutschen Reichs.

Im September 1939 brach der 2. Weltkrieg aus und die Männer aus Hranice, die von der allgemeinen Wehrpflicht gegenüber Deutschland betroffen waren, gingen nach und nach an die Front. Genauso wie im Verlauf des „Großen Kriegs“ wird auch bald eine Rationierung für Lebensmittel, Tabak und Kleidung eingeführt. Viele Textilfabriken wechselten zur Kriegsproduktion. Nach Hranice kommen die ersten Todesanzeigen, es werden wieder Notlazarets für Rekonvaleszenten errichtet und als Ersatz für die fehlenden Männer bei der Arbeit in der Landwirtschaft wurden mit Gewalt Gefangene aus Frankreich und später auch sowjetische Gefangene hier her gebracht.

Čtyřmotorový britský bombardér Avro Lancaster

Viermotoriger britischer Bomber Avro Lancaster

In direkten Kontakt mit dem Kriegskonflikt kamen die Bewohner von Hranice erst ganz am Kriegsende. Am 5. März 1945 havarierte am Rande von Hranice ein britischer Viermotoren- Bomber Avro Lancaster, der von Luftangriff auch das sächsische Chemnitz zurückkehrte. Niemand von der Besatzung überlebte. Das Kriegsende kam jeden Tag näher. Am 18. April 1945 betreten die ersten amerikanischen Truppen den Boden der Tschechoslowakei. Es handelte sich um einen Aufklärungszug, der von Panzern der 90. Infanterie-Division unterstützt wurde. Es geschah in der Nähe der Gemeinde Kaiserhammer. Die Aufklärung, die der Leutnant Merrill B. Rudes führte, kam bis in die Nähe von Trojmezí und nachfolgend zog er sich mit ein paar deutschen Gefangenen hinter die Staatsgrenze zurück. Die Stadt Hranice wurde erst am 21. April 1945 besetzt. An dem Tag traten die Soldaten der 6. Reitertruppe in die Stadt, sie gehörten zur 1. Armee des Generals Courtney Hodges. In den folgenden Tagen gab es in der Umgebung von Hranice noch kleine Zusammenstöße mit den durchdringenden deutschen Aufklärungseinheiten, bei denen in der Nähe von Studánka der Korporal Lewis W. Conklin, Soldat der 97. Infanterie-Division getötet wurde. In der Mithälfte 1945 zeigen sich im Ascher Ländchen die ersten Vertreter der tschechoslowakischen Staatsverwaltung und eine Einheit der Revolutionären Garde aus Plzeň. Aus der Pilsner Region kam in den ersten Nachkriegsjahren auch ein selbst ernannter Rächer der tschechischen Nation und angeblicher Partisan genannt „Party“. Der sammelte in Kaiserhammer eine Gruppe Gleichgesinnter und einige Monate terrorisierte er die Bevölkerung in Hranice und Umgebung. Auf der Tagesordnung waren Vergewaltigungen, Diebstähle, Folterungen und Morde. Ihr erstes Opfer war ein unbekannter demobilisierter deutscher Soldat, ein Kriegsheimkehrer, der bis heute einen Grabstein ein Stück hinter der Staatsgrenze im Dreiländereck hat. Ihre Taten beendeten schließlich die amerikanischen Soldaten, die die hiesige Region vorübergehend verwalteten. Langsam wurde die Deportation der deutschen Bevölkerung vorbereitet, die von den Siegermächten während der Potsdamer Konferenz im Juli und August 1945 gebilligt wurde. Aus dem ganzen Ascher Ländchen wurden im Verlauf des Jahres 1946 mehr als 36.000 Bewohner der deutschen Nationalität deportiert, nur etwa 5.000 Menschen wurde es erlaubt zu bleiben. Es handelte sich um nachweisbare Antifaschisten und Fachleute, die für das weitere Funktionieren der Textilproduktion unentbehrlich waren.

18.4.1945 první jednotky americké armády krátce po vstupu na území ČR

18. April 1945 die ersten Einheiten der US-Armee kurz nach dem Betreten des Territoriums der Tschechoslowakei

HINTER DEM „EISERNEN VORHANG“

Nach der gewalttätigen Deportation der deutschen Bevölkerung kommt es zur allmählichen Besiedelung des Ascher Ländchens und Hranice und Umgebung mit Tschechen aus dem Inland, aber auch mit den Wolhynienschechen aus der Ukraine, Tschechen aus dem rumänischen Banat, oder mit Slowaken. Die ursprüngliche Bewohnerzahl konnte man nur halb ersetzen. Viele leere Häuser verfielen und mussten abgerissen werden. Er verschwanden ganze Dörfer und Ortschaften, die sich nach 1951 im verbotenen Grenzland befanden. Vom Erdboden verschwand die Ortschaft Kaiserhammer und ein Großteil von Trojmezí und Pastviny.

Nach dem kommunistischen Putsch im Jahre 1948 wurden alle Textilfabriken in Hranice verstaatlicht und mit dem Nationalbetrieb Ohrava AŠ (ab 1965 Bestandteil von Textilana Liberec) zusammengeschlossen. Die Felder der einzelnen Inhaber wurden kollektiviert und in die sog. Einheitliche landwirtschaftliche Genossenschaft (JZD) zusammengeschlossen.

1951 entstand unter dem Innenministerium die Grenzwaache – Pohraniční stráž (weiter nur PS), die die tschechoslowakische Grenze überwachte. Auf strategischen Plätzen des Ascher Ländchens, die von der 5. Brigade der Grenzwaache (Egerer Brigade) verwaltet wurden, wurden in der Nähe der Staatsgrenze Kasernen der einzelnen PS-Kompanien errichtet. In Hranice und Umgebung war es das Objekt 1.rPS Trojmezí, 2.rPS Pastviny, 6.rPS Krásňany und 7.rPS Ebmath (beide wurden 1966 aufgelöst). Entlang der Grenze entsteht ein Streifen rund um die Uhr bewachter Hürden und Zäune aus Stacheldraht, die ein illegales Überqueren der Grenze in beiden Richtungen verhindern sollen. Vor allem aber in der Richtung vom sog. Ostblock in den Westen. Zwischen den Jahren 1948 – 1989 wurden im Grenzabschnitt insgesamt 4 Menschen, die es versuchten die Grenze illegal in den Westen zu fliehen, von den PS Soldaten erschossen. Zwei weitere wurden vom Strom getötet. Der wurde an einigen Stellen in den Drahtzaun „zur Verstärkung des Schutzes und der Abwehr der Staatsgrenze“ eingespießt. Zu dem tragischen Ereignis kam es 1952 im Růžové údolí, wohin ein Paar neunzehnjähriger Remigranten aus Rumänien, die die kommunistische Tschechoslowakei verlassen wollten, dank einer vorher geplanten Provokationsaktion von Angehörigen der Berichterstattungsabteilung der PS gelockt wurden. Hier wurden sie von einer dreiköpfigen PS Waache ohne vorherige gesetzliche Warnung mit Schüssen aus einem Maschinengewehr erschossen. Dieser Fall wurde, als einer der wenigsten ähnlichen Vorfälle, 1954 vor Gericht verhandelt. 1956 kam es auch zum Tod unter den PS Soldaten. In Pastviny wurde ein Soldat bei einer gemeinsamen Wache von seinem Kollegen erschossen. Der flüchtete dann in die BRD, wo er später festgenommen und wegen Mordes verurteilt wurde.

Das Leben im Sinne des Aufbaus des Sozialismus unter der Führung des Kommunistischen Partei und ständiger militärischer Präsenz verlief in Hranice und Umgebung ungestört bis 1989, als dieses unhaltbare System von einem Tag auf den anderen in der ganzen Tschechoslowakei fiel. Es wurde wieder die Grenzen mit Deutschland geöffnet, die Soldaten verließen das Grenzgebiet. Nachfolgend gab es einen kurzen Zeitraum der revolutionären Begeisterung von der neu errungenen Freiheit und ein harter Fall in die kapitalistische Realität. In den neunziger Jahren löste sich allmählich die gesamte Textilindustrie im Ascher Ländchen dank der Konkurrenzunfähigkeit auf. Die folgende Transformation der örtlichen Industrie war zwar schmerzhaft, aber Hranice nahm einen neuen Kurs.

Obwohl das 20. Jahrhundert voll von beidseitigem und unverwischbarem Unrecht geprägt wurde, beginnen wir es zu lernen in einem gemeinsamen Raum mit unseren deutschen Nachbarn so zu leben, wie seit Jahrhunderten der Fall war. Wir knüpfen an abgerissene Bindungen an und beginnen ein neues Kapitel unserer gemeinsamen Geschichte zu schreiben.

zdroje:
Fronek Berte: Sedláci, klančtíci a světlavout
Kůl:autoři: Historie a současnost podháně na Chebsku a Ašsku
Matola Pavel: Bábobenská otázka na Ašsku a Chebsku v českých dějinách do roku 1781
Pejšoch Jvo: Vojáci na železné oponě
Rosaacher Helmut:
Toufar Hugo: Stručné dějiny města Hranice u Aše
Trávníková Iveta: Ašský textilní průmysl od dob Marie Teresie po současnost
www.mesto.cz/videa/FSR-12-03-13-vojensky-sztouiti
www.ustrcr.cz/uvod/dokumentace-usaroucngh-statni-hranice/usaroucngh-statni-hranice-portrety/citan-stefan-andrejovic-jan/
text: Pavel Matola | překlad: J. Petříková | fotografie: P. Matola, S. Michalčík